

**СОЦІАЛЬНІ НАСЛІДКИ СІМЕЙНИХ РОЗПОДІЛІВ
ПОДІЛЬСЬКИХ СЕЛЯН У ДРУГІЙ ПОЛОВИНІ ХІХ ст.**

Стаття „Положення” 1861 р. про обмеження селянських розподілів неподільністю пішого наділу і обов’язковим дозволом селянського миру в Подільській губернії на практиці не застосовувалася. Обставинами, які полегшували сімейні розподіли, було панування подвірного селянського землекористування і відсутність кругової поруки за внесення викупних платежів. Подвірне землекористування виробило в селян звичку розглядати земельний наділ як особисту власність, а відсутність кругової поруки виключало всякі мотиви для втручання селянського миру в сімейні розподіли. Тому більшість їх відбувалася домашнім методом. Виняток становили деякі групи державних селян, в яких питання подвірних і сімейних розподілів вирішувалися на сільських сходах. Згідно з офіційними даними, за 1861-1863 рр. в Подільській губернії відбулося 56303 сімейних розподіли, з них сільськими сходами затверджено тільки 2944 розподілів.

Для ново утвореної сім’ї, як правило, виділялася частина садиби для побудови хати і обзаведення домашнім господарством і частина польового наділу для ниви. Часто практикувалися подібні виділи і дочкам, які не вийшли заміж або вийшли за безземельних. Звичай не визнавав за домогосподарем права відбирати виділене спадкоємцю рухоме і нерухоме майно. На батьківщині, як правило, господарювати залишався наймолодший син. Після смерті домогосподаря рівноправними спадкоємцями вважалися всі ще не відділені сини.

Розглядуваний порядок сімейних розподілів визначав характер селянської сім’ї, пристосовував її до умов капіталістичного розвитку. Соціальним наслідком роздріблення сім’ї було зменшення кількості робочих рук, ослаблення і, навіть, розорення господарств. Під впливом сімейних розподілів селянський наділ зменшився в середньому з 7 до 3,8 десятин на двір. Загалом сімейні розподіли полегшували захоплення селянських наділів багатшими селянами, посилювали класову диференціацію на селі.